

Nr 69.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän; given Stockholms slott den 3 november 1939.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Förslag

till

Lag

om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Skall till befälhavaren eller den som tillhör besättningen på svenskt fartyg utgå tillägg å hyran på grund av krigsrisk (*krigriskersättning*), gälla om utbetalandet därav vad nedan sägs.

2 §.

Krigsriskersättning skall, i den mån Konungen därom förordnar, av redaren insättas hos postsparbanken för den ersättningsberättigades räkning. Vad nu sagts innebär ej inskränkning i redaren tillkommande rätt att göra avdrag för motfordran. Belopp som utgivits i förskott må ej avdragas.

Krigsriskersättning, som icke skall insättas hos postsparbanken, må ej utbetalas utom riket i vidare mån än Konungen medgiver.

3 §.

I motbok, som avses i 11 § sjömanslagen, skall antecknas vad av krigsriskersättning utbetalas kontant eller insättes hos postsparbanken eller avdrages.

4 §.

Krigsriskersättning, som skall insättas hos postsparbanken, bör inbetalas till banken inom en månad från utgången av den, å vilken ersättningen belöper. Inbetalas ersättningen ej inom nämnda tid, vare redaren skyldig att därefter gälda sex procent ränta till dess insättning sker.

5 §.

Konungen äger förordna, att av krigsriskersättning, som skall insättas hos postsparbanken, högst hälften skall under villkor som Konungen bestämmer innestå viss tid, ej över två år. Den del som skall innestå kan icke överlåtas och må förty ej tagas i mät för gäld. Utan hinder av vad nu sagts må sådan del lyftas av den ersättningsberättigades konkursbo.

Vad i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om krigsrisk ersättning, som enligt förordnande jämlikt första stycket skall inestå hos postsparbanken. Belopp, som omfattas av beslut om införsel, må lyftas ändå att den tid, beloppet enligt förordnandet skall inestå, ej gått till ända.

6 §.

Den som utbetalar krigsrisk ersättning i uppenbar strid mot denna lag straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårade, fängelse.

Samma lag vare, om redaren utan skälig anledning dröjer att inbetala krigsrisk ersättning, som skall insättas hos postsparbanken, utöver två månader från utgången av den, å vilken ersättningen belöper.

7 §.

Har redaren gjort sig skyldig till försummelse som i 6 § andra stycket sägs, och har ersättningen ej erlagts på annat sätt, vare kronan pliktig att, på ansökan av den till ersättning berättigade, förskjuta ersättningen jämte ränta.

Ansökan som nu sagts skall göras inom tre år från utgången av det, å vilket ersättningen belöper.

8 §.

Om domstol i mål rörande förseelse, varom i 6 § sägs, skall vad i 89 § sjömanslagen stadgas äga motsvarande tillämpning.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

9 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Lagen skall ej gälla krigsrisk ersättning som belöper å tid efter den 31 mars 1941.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 oktober 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND, HÄGGLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga angående *lagstiftning om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän* samt anför:

»Inom justitiedepartementet har upprättats en den 14 oktober 1939 dagtecknad promemoria angående utbetalande av krigsriskersättning till sjömän jämte lagutkast i ämnet. Sedan yttranden från ett flertal myndigheter och sammanslutningar inhämtats över promemorian och lagutkastet anhåller jag att få upptaga detta ärende till behandling.

I promemorian erinras, att med anledning av de rådande utrikespolitiska förhållandena ingåtts överenskommelser mellan organisationerna för redare och sjömän om särskilda krigsriskersättningar till befäl och besättning å fartyg som passera vissa farvatten. Såsom exempel härå har anförts, att Sveriges redareförening den 6 september 1939 ingått avtal med Sveriges fartygsbefälsförening, svenska maskinbefälsförbundet, svenska sjöfolksförbundet, svenska stewartsföreningen och Sveriges radiotelegrafistförening angående krigsriskersättning till de ombordanställda, enligt vilket inom ett område omfattande Nordsjön och vissa delar av Nordatlanten skulle utgå ett tillägg av 250 procent av hyran per månad. Inom ett område av Atlanten väster om Spanien och ett område i Medelhavet skulle utgå ett tillägg av 100 procent av hyran per månad. För fart i Östersjön söder om 60° N, i Öresund och i Kattegatt, med visst undantag, stadgades ett tillägg av 125 procent. För svensk kustfart söder om 60° N, då fartyget hela resan befunde sig inom tremilsgränsen, skulle utgå ett tillägg av 65 procent av hyran per månad. Dessa tillägg skulle utgå för hela den tid fartyget befunde sig inom resp. områden, med undantag för tid då fartyget låge i neutral hamn. För samtliga fall gällde att ersättning icke skulle utgå för längre tid än en månad för en och samma enkelresa. Härjämte stadgades, att den månatliga

hyra, å vilken ovannämnda krigsriskstillägg beräknades, i intet fall finge understiga 250 kronor.

Härefter framhålles i promemorian att, i den mån ej särskilda bestämmelser meddelas, sjömanslagens stadganden om betalning av hyra äro tillämpliga även i fråga om utbetalande av krigsriskersättning.

I 19 § sjömanslagen föreskrives, att betalning av hyra må fordras allenast när fartyget ligger i hamn och icke oftare än en gång i veckan. Hyran skall betalas i reda penningar, såvida sjömannen ej begär anvisning å redaren. Betalning kan fordras i ortens myntslag efter den kurs som bankinrättning på platsen betalar för det mynt, vari hyran är bestämd. Enligt 20 § äger sjöman fordra, att viss del av hyran efter dragsedel månatligen utbetalas till bestämd person här i riket eller för sjömannens räkning insättes i svensk bank. Utan sjömannens samtycke må dragsedelsbeloppet nedsättas allenast i den mån den övriga hyran icke förslår till täckande av sjömannen ålagt disciplinstraff eller redarens ersättningsanspråk mot honom. I 21 § föreskrives, att befälhavaren äger att varje gång betalning sker innehålla en tredjedel av hyra, som skall utbetalas kontant, till dess sjömannen avgått ur tjänsten. Innehållet belopp må dock icke vid någon tid överstiga hyra för en halv månad. I övrigt må nämnas, att enligt 11 § sjömanslagen sjöman av befälhavaren skall förse med motbok. I motboken skall bland annat antecknas vad av hyran utbetalas eller avdrages.

Under hänvisning till vad nu nämnts anföres i promemorian till stöd för meddelande av bestämmelser om utbetalande av krigsriskersättning bland annat:

De särskilda ersättningar som enligt därom slutna överenskommelser skulle utbetalas på grund av krigsrisk kunde komma att uppgå till betydande belopp. På grund härav kunde den ersättningsberättigade jämlikt sjömanslagens bestämmelser komma att på en gång få uppbära väsentligt större hyra än under normala förhållanden. Det syntes med hänsyn till sjömannens bästa vara önskvärt att åtgärder vidtoges i avsikt att motverka att krigsriskersättningar av sjömännen lyftes, oaktat något behov därav icke föreläge. Å andra sidan borde icke sådana åtgärder vidtagas, att de komme att uppfattas såsom ett otillbörligt ingripande i sjömannens rätt att själv disponera över sin arbetsinkomst efter vad han funne lämpligt. Det måste bland annat beaktas, att sjömannens omkostnader för utrustning m. m. slegrats under nu rådande förhållanden. Man kunde icke heller förbise, att han kunde ha anspråk på att genom viss höjning av sin levnadsstandard få en kompensation för de risker för vilka han utsatte sig.

Ur redarens synpunkt syntes det innebära en beaktansvärd olägenhet att — på sätt skulle följa av sjömanslagens bestämmelser — nödgas i främmande hamn tillhandahålla höga belopp i krigsriskersättning. Med hänsyn till sjöfartens behöriga bedrivande vore det också önskvärt, att de olägenheter, som kunde föranledas av att besättningen komme att i hamnarna disponera över väsentligt mera penningar än eljest, motverkades. Alltför ingripande åtgärder kunde dock föranleda svårigheter att erhålla folk som vore villigt att taga de med tjänsten förenade riskerna.

Till stöd för vidtagandet av åtgärder i den riktning som nu angivits kunde vidare åberopas, att det ur nationalekonomisk synpunkt vore mindre önskvärt att den arbetsinkomst som förvärvades å svenska fartyg förbru-

kades utomlands. Ur allmän synpunkt borde också statens och kommunernas intresse av att kunna uttaga dem tillkommande skatter beaktas. Även den rätt till underhåll som kunde tillkomma sjömannens anhöriga borde uppmärksammas i detta sammanhang.

Vid övervägande av ett ingripande på området syntes lämpligt att söka anknytning till den form av sparverksamhet bland sjömännen, som sedan år 1929 tillämpades av postsparbanken i samarbete med svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse samt svenska sjöfolksförbundet. Då en sjöman på mönstrade, erhöle han redan på sjömanshuset bland annat blankett till 'Anmälan om dragsedel å postsparbanken', som han kunde ifylla och överlämna till fartygsbefälet för vidarebefordran till rederiet. En del av blanketten översändes av rederiet till postsparbanken, som med stöd av erhållna uppgifter utfärdade delägarbevis samt upplade sparkonto för sjömannen. Innehållet belopp av hyran redovisade rederiet till postsparbanken genom kostnadsfri insättning på ett av postsparbankens postgirokonton. Redovisningen åtföljdes av en insättningslista i tre exemplar, av vilka ett exemplar kvitterat återställdes till rederiet. För sjöman, som hade dragsedel med postsparbanken, arbetade banken i viss utsträckning som intressekontor. Därest sjömannen så önskade, åtog sig postsparbanken nämligen att av de innehållna medlen betala skatter, försäkringspremier, föreningsavgifter m. m. Uttag verkställdes på så sätt, att sjömannen med användande av uppsägningsblankett eller genom annan skriftlig handling hos postsparbanken rekvirerade visst belopp.

Det syntes näppeligen behöva befaras att, därest föreskrifter skulle meddelas om att krigsriskersättning i viss utsträckning skulle, liksom vid den frivilliga sparverksamheten bland sjömännen, insättas hos postsparbanken, detta skulle komma att uppfattas såsom ett obehörigt ingripande, förutsatt att föreskrifterna erhöle sådant innehåll att sjömannens behov och berättigade önskemål i övrigt tillgodosåges. Det närmare bestämmandet om och i vilken utsträckning krigsriskersättning skulle insättas å banken syntes böra överlämnas åt Kungl. Maj:t. Att i lag inskriva några generella regler i detta hänseende syntes icke vara lämpligt med hänsyn till de skiftande förhållanden som måste beaktas. Utöver nämnda föreskrifter syntes lämpligen böra meddelas en kompletterande bestämmelse beträffande krigsriskersättning som icke skulle behöva insättas å postsparbanken. Denna bestämmelse borde innehålla, att utbetalandet därav som regel icke finge äga rum utom riket med undantag för Narvik som brukade jämföras med svensk hamn.

I överensstämmelse med de synpunkter som sålunda angivits i promemorian har upprättats utkast till lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän.

Under 1 § i utkastet har intagits stadgande, varav framgår att lagen skall gälla sättet för utbetalande av sådant tillägg å hyran, som på grund av krigsrisk skall utgå till sjöman som tillhör besättningen å svenskt fartyg. Lagen skulle däremot ej gälla krigsriskersättning som skall utbetalas till befälhavaren. Enligt vad förut nämnts äger enligt 21 § sjömanslagen befälhavaren att varje gång betalning sker innehålla en tredjedel av hyra som skall utbetalas kontant till sjömannen. Innehållet belopp må dock icke vid någon tid överstiga hyra för en halv månad. Såsom andra stycke i 1 § av utkastet har upptagits föreskrift, att vad i 21 § sjömanslagen är stadgat om hyra ej skall tillämpas i fråga om krigsriskersättning.

Enligt 2 § i utkastet skall krigsriskärsättning av redaren insättas hos postsparbanken i den mån Konungen därom förordnar. I promemorian uttalas härom, att Kungl. Maj:ts förordnande borde utfärdas efter samråd med sjömannens och redarnas representanter och att i överensstämmelse med vad förut anförts borde iakttagas, att en icke alltför ringa del av krigsriskärsättningen borde få utbetalas direkt till sjömannen. Med utgångspunkt från de överenskommelser om krigsriskärsättning som nu vore gällande syntes det tänkbart, att därvid en glidande skala skulle kunna tillämpas, enligt vilken krigsriskärsättningen skulle insättas å postsparbank i följande omfattning: I fråga om krigsriskärsättning, som icke överstege 100 procent av det underlag å vilket ersättningen beräknades, insattes 40 procent. Om krigsriskärsättningen överstege 100 men ej 200 procent av underlaget, insattes 60 procent av ersättningen. Överstege krigsriskärsättningen 200 procent av underlaget, insattes 80 procent av ersättningen. Insättning borde ej ske, om icke beloppet i fråga överstege viss minimigräns.

Redaren skall enligt lagutkastet äga rätt att vid insättande av krigsriskärsättning hos postsparbanken göra avdrag för motfordran. För undvikande av att syftet med lagen skall kunna kringgås har dock föreskrivits, att avdrag ej får ske för förskott å krigsriskärsättning eller annan hyra.

I 2 § har vidare intagits bestämmelse, att krigsriskärsättning som ej skall insättas hos postsparbanken ej må utbetalas utom riket i annat fall än om sjömannen avmönstrar, dock att vid tillämpning av vad nu sagts Narvik skall anses såsom svensk hamn.

Under 3 § i utkastet har intagits stadgande, att i den motbok, som enligt 11 § sjömanslagen skall utfärdas till sjömannen, skall göras anteckning om beloppet av krigsriskärsättning som han har att fordra. I 4 § har stadgats, att insättningen skall äga rum inom två månader från utgången av den månad, å vilken ersättningen belöper. Vidare har stadgats, att insättningen skall verkställas för sjömannens räkning och att ränta å insatt belopp skall tillfalla sjömannen.

Härefter har i 5 § intagits föreskrift, att krigsriskärsättning som jämlikt den föreslagna lagen insatts hos postsparbanken ej i vidare mån än som stadgas i en följande paragraf — 6 § — må av sjömannen lyftas förr än ett år från insättningsdagen. Härvid har dock gjorts en reservation, enligt vilken beloppet må lyftas tidigare, om det visas att ersättningen bort insättas vid tidigare tidpunkt än som faktiskt skett. Beträffande den närmare innebörden av huvudstadgandet har i promemorian framhållits att, om flera belopp insatts successivt, de även få lyftas successivt ett år senare.

Under 6 § i utkastet har stadgats, att sjömannen efter därom gjord framställning äger att utan hinder av att ettårsperioden ej gått till ända lyfta vad som erfordras för hans uppehälle eller utbildning eller för skäligt underhåll åt den som enligt lag är berättigad till underhåll av honom ävensom för annat ändamål av betydelse för honom.

Såsom exempel å ändamål som sist sagts har i promemorian nämnts, att sjömannen ämnar ingå äktenskap och behöver penningarna för bosättning,

att han avmönstrat och ämnar börja annan verksamhet o. s. v. Härjämte har understrukits att för bifall till en framställning borde vara tillräckligt, att det funnes antagligt att sådant behov som uppgivits förelåge. Prövningen skulle ankomma på postsparbanken. Föreskrift borde eventuellt meddelas om överklagande av postsparbankens beslut.

I 7 § av utkastet har stadgats, att rätt till krigsriskersättning, som enligt den föreslagna lagen skall inestå hos postsparbanken, ej kan överlåtas och att förty utmätning därav ej heller må äga rum. Däremot må enligt utkastet införsel äga rum i inestående ersättning.

Under 8 § har intagits stadgande angående påföljden av att krigsriskersättning utbetalas på annat sätt än som följer av förordnande som Kungl. Maj:t meddelat med stöd av 2 § eller vad som eljest är stadgat i den föreslagna lagen. För sådant fall har stadgats, att skadeståndsskyldighet skall föreligga i förhållande till fordringsägare eller underhållsberättigad, om utbetalningen skett i uppenbar strid mot bestämmelserna i fråga.

I 9 § av utkastet har stadgats, att närmare föreskrifter angående tillämpningen av lagen skola meddelas av Konungen.

Över promemorian och lagutkastet ha avgivits infortrade utlåtanden av kommerskollegium, generalpoststyrelsen, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus, Malmöhus och Västernorrlands län, varjämte svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, Sveriges redareförening, Sveriges segelfartygsförening, Sveriges fartygsbefälsförening, svenska maskinbefälsförbundet, svenska sjöfolksförbundet, svenska stewartsföreningen och Sveriges radiotelegrafistförening, vilka beretts tillfälle att yttra sig, inkommit med utlåtanden. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har bifogat yttrande av handels- och sjöfartsnämnden i Härnösand.

I fråga om huvudgrunderna för den ifrågasatta lagstiftningen har det vid promemorian fogade lagutkastet i huvudsak tillstyrkts av *kommerskollegium, generalpoststyrelsen, svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse, Sveriges redareförening, Sveriges fartygsbefälsförening* och *svenska maskinbefälsförbundet*. Länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län ha förklarat, att de ej hade något att i princip erinra mot utkastet, därvid länsstyrelsen i Malmöhus län uttalat att den funne lagstiftning i ämnet synnerligen välbetänkt. Länsstyrelsen i Västernorrlands län har uttalat sin fulla anslutning till syftet med utkastet men med anledning av uttalande i det yttrande, som avgivits av handels- och sjöfartsnämnden i Härnösand, ifrågasatt viss uppmjukning av bestämmelserna.

Till närmare motivering av sin ståndpunkt har *generalpoststyrelsen* anført följande:

De i promemorian anförda motiven för att något bör åtgöras i avsikt att motverka, att krigsriskersättningar, till vilka sjömän äro berättigade, lyftas av dem, oaktat intet behov därav föreligger, eller att utbetalade ersättningar gå förlorade för sjömännen genom haveri, brottsliga handlingar i främmande hamn o. d., synas styrelsen vara så vägande, att styrelsen icke tvekar att tillstyrka sådana åtgärders vidtagande. Då den nuvarande sparverksamheten bland sjömännen är ansluten till postsparbanken och det jämväl ur bankens

synpunkt är angeläget, att intet företages, som kan menligt inverka på sjömannens sparvilja i framtiden och på deras intresse för fortsatt anlåtande av postsparbanken, hade enligt styrelsens förmenande det mest tilltalande varit, att den nu upptagna frågan kunnat lösas avtalsvägen, d. v. s. genom överenskommelse mellan organisationerna för redare och sjömän, utan statsingripande i tvingande form. Med hänsyn till uttalandet i motiveringen till den föreslagna lagen, att Kungl. Maj:ts närmare förordnande i ämnet torde böra utfärdas efter samråd med sjömannens och redarnas representanter, har styrelsen emellertid trots sig kunna utgå från att sjömännen själva skola komma att med förståelse och förtroende omfatta den föreslagna anordningen. Vid sådant förhållande anser styrelsen sig icke böra, ur den synpunkt styrelsen har att skärskåda spörsmålet, framställa någon erinran emot den föreslagna formen för åtgärder i ärendet.

Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse har beträffande behovet av lagstiftning anfört, bland annat:

Den senaste tidens erfarenheter från styrelsens vitt utgrenade verksamhet i främmande hamnstäder ha till fullo bekräftat de i promemorian behandlade olägenheterna av krigsriskersättningens utbetalande till sjöman i utländsk hamn. Den rikliga tillgången på reda pengar i förening med hamnstadens frestelser och parasitväsende har i talrika fall för sjöfolkets vidkommande givit upphov till ett slöseri, lika skadligt för vederbörandes fysiska och moraliska hälsa som betänkligt ur nationalekonomisk synpunkt. Det synes styrelsen vara en angelägenhet av största vikt att förhindra en misshushållning med de betydande summor, som våra sjömän intjäna under mödosamt och farofyllt arbete med livet som insats. Ifrågavarande lönetillägg innebära en så exceptionellt stark ökning av en yrkesgrupps inkomster, att det icke kan vara likgiltigt för det allmänna, huru dessa medel förvaltas.

Även *Sveriges redareförening* har uttalat, att redan vunna erfarenheter av ett kontant utbetalande av krigsriskersättning visat nödvändigheten av att anordningar i föreslagen riktning genomföras.

Sveriges fartygsbefälsförening har, vid sin tillstyrkan av ett ingripande genom lagstiftning, framhållit följande:

Åtgärder av den art som nu föreslagits ha tidigare vid olika tillfällen varit på tal men då alltid gällt innehållande av viss del av sjömannens intjänta normala hyra. Vid de tillfällen, då förslag härom förelegat, har föreningen för sin del på det kraftigaste avstyrkt varje åtgärd, som skulle komma att framstå som ett oberättigat intrång i sjömannens rätt att själv förfoga över sin arbetsinkomst. Föreningen hyser fortfarande denna tidigare deklarerade uppfattning i fråga om sjömans rätt att själv förfoga över sin arbetsinkomst. Då emellertid på sista tiden genom det nu pågående kriget i Europa för sjömannens vidkommande tillkommit en extra ersättning utöver den normala arbetsinkomsten, ställer sig frågan om ett ingripande från statens sida annorlunda. Det torde sålunda, som också påpekas i promemorian, finnas många skäl för ingripande från statens sida för att till skydd för sjömännen och även eljest befordra sparsamhet med de intjänta krigsriskersättningarna och för att under rådande förhållanden dessa belopp såvitt möjligt måtte komma till användning inom landet. Föreningen vill därför i princip tillstyrka förslaget till lagstiftning samtidigt som föreningen med skärpa önskar framhålla vikten utav att här föreslagna åtgärder icke tagas till intäkt för ett ingrepp under normala förhållanden i sjömannens rätt att fritt disponera över sina inkomster.

Även *svenska maskinbefälsförbundet* har erinrat om att förbundet tidigare på det bestämdaste motsatt sig en undantagslagstiftning för sjöfolket. Förbundet har emellertid uttalat, att av krig föranledda förhållanden föranledde så allmänna rubbningar i samhällslivet, att undantagslagstiftning måste ordnas inom olika samhällsområden, varvid dylik lagstiftning komme att högst olika beröra skilda yrkes- och medborgargrupper. Förbundet har vidare anført följande:

Under dessa omständigheter bör en undantagslagstiftning, som endast kommer att beröra en viss yrkesgrupp, icke på något sätt anses kränkande för den grupp den berör, därest den i övrigt kan anses motiverad. Den del av sjöfolket, som är sysselsatt i fart där krigsriskersättning utgår, står i en så särskild undantagsställning, att det icke finns anledning att anse en begränsning av deras omedelbara förfoganderätt över denna ersättning som något obehörigt intrång i rätten för dem att förvalta sin inkomst. Då det enligt förbundets mening anförts synnerligen starka skäl för den föreslagna åtgärden, tillstyrker förbundet i princip det föreliggande förslaget.

På sätt i det följande kommer att närmare angivas har såväl fartygsbefälsföreningen som maskinbefälsförbundet förordat en utsträckning av bestämmelserna i utkastet.

Å andra sidan har lagutkastet föranlett betänkligheter i några yttranden.

Överståthållarämbetet har framställt erinran mot utkastet i vad det innebär, att Konungen skall äga förordna att krigsriskersättning skall insättas å spärrat konto hos postsparbanken, och uttalat, att en sådan inskränkning i dispositionsrätten icke borde vidtagas utan att det visat sig oundgängligen nödvändigt. Då detta enligt ämbetets mening ej ådagalagts, ansåge ämbetet sig ej nu kunna tillstyrka utkastet i denna del.

Även *Svenska sjöfolksförbundet* har framställt erinran mot den föreslagna inskränkningen av rätten att disponera över krigsriskersättning som insatts hos postsparbanken. Förbundet har anført följande:

Ehuru de i promemorian anförda motiven av social och ekonomisk art i och för sig äro beaktansvärda och välgrundade synes den omständigheten, att sjöfolket, i olikhet mot alla andra svenska medborgare berövas oinskränkt förfoganderätt över sin genom arbete förvärvade penninginkomst, böra framkalla starka principiella betänkligheter. Enligt utkastet skulle visserligen endast en del av krigsriskersättningen spärras för en tid av ett år framåt, och även beträffande denna del skulle möjligheter givas sjömannen, att då legitima behov föreligga, kunna utfå erforderlig del därav även innan ettårsperioden gått till ända. Det måste här beaktas, att även om i och för sig inga större påtagliga svårigheter komme att uppstå för den enskilde, så skulle likväl åtskillig omgång tarvas och det för självkänslan kränkande förhållandet inträda, att sjömannen bleve beroende av andras eventuella välvilja och bedömande av vad som vore hans legitima behov. Sjömannens personliga frihet medan han är i tjänst är redan förut starkt kringskuren och en skärpning härutinnan av nu ifrågasatt slag skulle otvivelaktigt komma att kännas som ett ytterligare tvång. Genom föreskrift om att större delen av krigsriskersättningen obligatoriskt, av redaren, insattes på postsparbanken skulle säkerligen det mesta av den åsyftade effekten kunna uppnås, utan att inskränkning i sjömannens rätt att i övrigt förfoga över sina penningmedel behövde företagas. En sådan åtgärd skulle säkerligen också vara ägnad att i många fall kraftigt befördra sparandet av jämväl den intjänta hyran.

Förbundet har hemställt om sådan ändring av förslaget, att av krigsrisk-ersättning, som skall insättas hos postsparbanken, sjömannen skulle äga att fritt disponera däröver i hemlandet.

Svenska stewartsföreningen har uttalat att föreningen, som ej hade något att erinra mot att berättigade åtgärder vidtoges, funne den föreslagna lagstiftningen alltför ingripande. Ett eventuellt berättigat allmänt intresse kunde tillgodoses på enklare sätt och föreningen ville föreslå att lagstiftningen begränsades till att innefatta förbud för sjöman att annorstädes än i svensk hamn eller vid avmönstring utomlands lyfta innestående krigsriskersättning, med undantag för det fall att sjömannen kunde visa ett berättigat intresse av att lyfta ersättningen eller del därav vid andra tillfällen. Möjligen kunde man även tänka sig en föreskrift om insättande av krigsriskersättning i bankinrättning. Vidare syntes det kunna komma i fråga att meddela en bestämmelse om innehållande av belopp som motsvarade statens och kommuns blivande rätt till skatt.

Sveriges radiotelegrafistförening har förklarat, att den icke ville bestrida att en lagstiftning som den föreslagna ur vissa synpunkter för närvarande kunde anses berättigad. Av principiella skäl och då lagstiftningen icke kunde antagas komma att medföra åsyftad verkan ansågo sig föreningen emellertid böra avstyrka densamma. Av *Sveriges segelfartygsförening* har befarats, att lagstiftningen i fråga skulle komma att giva anledning till avfolkning av sjömansyrket och medföra brist på dugligt folk. Föreningen har fördenskull avstyrkt lagutkastets genomförande. Föreningen har framhållit, att till föreningen vore anslutna allenast mindre fartyg och att besättningen å dessa till större delen tillhörde kustbefolkningen och till stort antal vore familjeförsörjare, som vore i behov av sin arbetsförtjänst. Lagen borde i allt fall icke gälla fartyg under 400 bruttoton i kust- och östersjöfart.

Även de särskilda bestämmelserna i det remitterade lagutkastet ha föranlett vissa uttalanden eller erinringar i yttrandena.

Enligt 1 § i utkastet skall såsom förut nämnts den föreslagna lagen gälla besättningen på svenskt fartyg men icke befälhavaren. Av *svenska maskinbefälsförbundet* har påyrkats, att lagstiftningen borde gälla jämväl befälhavaren ombord, därvid förbundet uttalat att det vore sannolikt att besättningen skulle utan starkare opposition finna sig i att särskilda bestämmelser om krigsriskersättningen meddelades, därest undantag icke gjordes för någon ombord. Detta vore ett villkor för att förbundet tillstyrkte lagstiftningen. Även *Sveriges radiotelegrafistförening* har uttalat, att om lagstiftningen komme att genomföras, befälhavaren borde innefattas därunder.

Generalpoststyrelsen har med hänsyn till föreskriften i 2 § av utkastet, att krigsriskersättning skulle, i den mån Konungen därom förordnade, insättas hos postsparbanken, i fråga om bankens handhavande av en sådan uppgift anfört följande:

De nya sparmedel från sjömännen, som skulle uppkomma genom det föreslagna sättet för krigsriskersättningens utbetalande, är postsparbanken be-

redd att omhändertaga. Det tekniska förfarandet därvidlag behöver icke bliva omständligt utan kan nära ansluta sig till vad som tillämpas i den frivilliga sparrörelsen bland sjömännen. Särskilt sparkonto för nu ifrågavarande ändamål måste emellertid uppläggas för varje sjöman, även om han deltagar i den frivilliga sparverksamheten, och särskilda sparkontobevis böra utfärdas. Enär det är av vikt, att de frivilliga insättningarna i postsparbanken och insättningarna av krigsriskersättning icke sammanblandas, blir det vidare nödvändigt, att rederierna föra särskilda insättningslistor för de båda olika slagen av insättningar.

Enligt förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken må en och samma persons tillgodohavande i postsparbanken ej ökas utöver 5,000 kr. eller, där fråga är om tillgodohavande enligt motbok på grund av sparavtal, utöver 3,000 kr. annorledes än genom upplupen räntas läggande till kapitalet. Av den remitterade promemorian framgår, att krigsriskersättningarna kunna uppgå till betydande belopp. Det torde därför vara nödvändigt att insättningsmaximum höjes för här ifrågavarande speciella ändamål. Styrelsen förutsätter emellertid, att nyssnämnda stadgande i postsparbanksförordningen icke skall utgöra hinder för att postsparbanken skall kunna i full utsträckning mottaga insättningar av krigsriskersättningar.

Vad beträffar frågan om den ränta, som postsparbanken skall gottgöra vederbörande sjöman för sådana insättningar, varom här är fråga, får styrelsen framhålla, att från styrelsens sida intet är att erinra mot att samma förman i form av högre räntesats än eljest, som jämlikt kungl. brev till styrelsen den 29 april 1938 beslutats i fråga om, bl. a., medel, insatta för sjöman av vederbörande rederi enligt avlämnade dragsedlar, må tillkomma sjömännen för de i postsparbanken vederbörligen insatta krigsriskersättningarna.

I fråga om bestämmelsen i 2 §, enligt vilken förbud i allmänhet skulle gälla mot utbetalande av krigsriskersättning utom riket, har *svenska sjöfolksförbundet* uttalat, att förbundet ej hade något att invända däremot men att det kunde ifrågasättas, huruvida ett sådant förbud kunde få därmed åsyftad verkan.

I flera yttranden ha erinringar framställts beträffande 4 § i utkastet, enligt vilken insättning av krigsriskersättning hos postsparbanken skall äga rum inom två månader från utgången av den månad, å vilken ersättningen belöper. Å ena sidan har *Sveriges redareförening* ansett nämnda tid för snävt tilltagen och framhållit, att ett icke ringa antal svenska fartyg vore sysselsatta i fart i avlägsna vatten, varför redovisning från befälhavaren måhända ej hunne ankomma förrän efter utgången av den föreslagna tiden. Å andra sidan har av *överståthållarämbetet* uttalats, att sagda frist förefölle att vara onödigt lång och att i allt fall redaren borde åläggas att gälda ränta för viss del av tiden. *Svenska stewartsföreningen* har gjort ett uttalande av i huvudsak enahanda innebörd.

Vad härefter angår det i 5 § av utkastet stadgade förbudet för sjömannen att i vidare mån än som följer av 6 § lyfta hos postsparbanken insatt krigsriskersättning tidigare än ett år från insättningsdagen, har i vissa yttranden uttalats, att denna tid borde utsträckas.

Sålunda har *Sveriges fartygsbefälsförening* framhållit, att om det pågående kriget komme att fortgå under en följd av år, skulle resultatet av den föreslagna åtgärden knappast bliva vad som därmed åsyftats. Resultatet skulle

i stället bliva att sjömannen, sedan första året förflutit, hade väsentligt större kontantbelopp att röra sig med såväl i svenska som i utländska hamnar. Föreningen funne fördenskull den föreslagna tiden av ett år för knappt tilltagen. *Svenska maskinbefälsförbundet* har framhållit, att tiden i fråga under alla förhållanden borde göras så lång att skatten för den tid, då krigsriskersättningen intjänats, hunnit erläggas. För sjömannen skulle det vara till fördel att skatten funnes reserverad så att han sluppe betala densamma av en mycket lägre inkomst än den för vilken skatten utginge. Den lämpligaste anordningen syntes vara, att insatt belopp ej i allmänhet finge lyftas förrän viss tid förflutit sedan den senaste insättningen verkstälts. Denna tid borde tilltagas så lång att skatt på det insatta beloppet hunnit förfalla till betalning.

Sveriges radiotelegrafistförening, vilken som förut nämnts avstyrkt lagstiftningen, har ansett, att om lagstiftningen likväl komme att genomföras, tidpunkten för rätt att lyfta insatt belopp borde väljas så att samtliga skatter berörande de gjorda insättningarna komme att täckas.

Handels- och sjöfartsnämnden i Härnösand har för sin del funnit, att 5 § i utkastet gjorde onödigt intrång i äganderätten, samtidigt som 6 § sannolikt skulle i högst betydande grad minska verkan av stadgandet i 5 §. Nämnden har föreslagit ett stadgande, enligt vilket krigsriskersättning som insatts hos postsparbanken ej finge lyftas förrän sjömannen återkommit till svensk hamn, där avräkning ägde rum. Efter därom gjord framställning borde dock sjöman, som under ett år seglat utan att ha angjort svensk hamn, få lyfta vad som erfordrades för skäligt underhåll av den som enligt lag vore berättigad till underhåll av honom ävensom för annat ändamål av betydelse för honom. Om en sådan ändring av utkastet vidtoges, kunde måhända upp till 50, 70 resp. 90 procent av ersättningen insättas hos postsparbanken.

Svenska stewartsföreningen har i fråga om 6 § i utkastet anmärkt, att någon möjlighet för sjömännen att utfå sitt tillgodohavande utomlands eller innan det insatts hos postsparbanken icke syntes föreligga enligt utkastet. Vidare har föreningen fäst uppmärksamheten på det fall att sjömannen avlidit.

Av *svenska maskinbefälsförbundet* har ifrågasatts, huruvida den grannlaga uppgiften att avgöra de fall, då det kunde finnas anledning att låta sjöman, innan i 5 § stadgad tid gått till ända, lyfta större eller mindre del av sin krigsriskersättning, borde överlåtas åt postsparbanken. I stället borde det vara lämpligt att låta denna uppgift övertagas av en särskild nämnd, sammansatt av representanter från de organisationer inom sjöfarten, som sluttit kollektivavtal. En på detta sätt sammansatt nämnd borde ha större möjlighet än postsparbanken att bedöma den enskilde sjömannens förhållanden. Denna sak syntes dock icke nu behöva definitivt avgöras, enär erforderliga föreskrifter därom kunde utfärdas av Konungen.

I fråga om tillämpningen av 6 § i utkastet har *generalpoststyrelsen* anfört, att fråga som där avsåges borde föredragas i generalpoststyrelsen av postsparbankschefen och att den som ville överklaga styrelsens beslut utan särskilt stadgande komme att äga rätt därtill i vanlig ordning.

Enligt 7 § i utkastet skall såsom förut nämnts utmätning ej få ägarum i krigsriskersättning som skall innestå hos postsparbanken, varemot införsel skulle få beviljas. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har framhållit, att om införsel beviljades icke i krigsriskersättningen utan i den vanliga hyran, sjömannen måhända komme att få kontant lyfta allenast något obetydligt belopp. Länsstyrelsen ville ifrågasätta, huruvida icke i lagen borde intagas en bestämmelse att innehållen del av krigsriskersättning finge när som helst tagas i anspråk för gäldande av utskylder eller ock stadgas, att någon del av krigsriskersättningen finge utbetalas utom riket även om sjömannen ej avmönstrat.

Med anledning av innehållet i 8 § av utkastet ha *Sveriges fartygsbefälsförening*, *svenska maskinbefälsförbundet* och *Sveriges radiotelegrafistförening* uttalat, att det borde stadgas straff för redare som dröjde med att verkställa insättning hos postsparbanken. Svenska maskinbefälsförbundet har tillagt, att det borde uttryckligen angivas, att sjömannen i dylikt fall vore berättigad till skadestånd. Härjämte har förbundet i likhet med Sveriges radiotelegrafistförening påyrkat, att staten iklädde sig ansvar för förlust som kunde komma att drabba sjöman därigenom, att krigsriskersättning ej i vederbörlig ordning insattes hos postsparbanken.

Departementens-
chefen.

I den remitterade promemorian har väckts förslag om meddelande av vissa bestämmelser angående utbetalande av de ersättningar som enligt ingångna överenskommelser skola utgå till sjöman på grund av krigsrisk. Sådan ersättning skall enligt lagutkastet insättas hos postsparbanken i den mån Konungen därom förordnar. Det förutsattes i motiveringen, att beslut i denna fråga meddelas efter samråd med redarnas och sjöfolkets representanter. Insatt belopp skall innestå i banken minst ett år, såvida ej sjömannen behöver det för sitt uppehälle eller sin utbildning eller för skäligt underhåll åt någon anhörig eller för annat ändamål av betydelse för honom. Krigsriskersättning som ej skall insättas hos postsparbanken får i allmänhet ej utbetalas utom riket.

Huvudsyftet med bestämmelserna i fråga har varit att söka motverka de sociala olägenheter som kunna följa av att sjömännen, under för dem särskilt påfrestande tider, komma att disponera över en inkomst som är betydligt högre än den normala hyran. Såsom svenska sjöfolksförbundet anfört torde redan en föreskrift om skyldighet för redarna att insätta en väsentlig del av krigsriskersättningen hos postsparbanken vara ägnad att verka i önskad riktning. Om dessutom, på sätt föreslagits, meddelas förbud mot utbetalande av krigsriskersättning utom riket, torde även detta bidra till att motverka nämnda olägenheter. En sådan föreskrift överensstämmer för övrigt nära med vad som länge tillämpats i fråga om hyra inom den engelska handelsflottan.

Förslaget har såvitt angår dessa huvudstadganden vunnit anslutning i flertalet av de avgivna yttrandena. Även bestämmelserna om spärrning av belopp som insatts hos postsparbanken ha godkänts i de flesta yttrandena. Sveriges fartygsbefälsförening och svenska maskinbefälsförbundet ha för sin

del fäst sådan vikt vid att de insatta medlen i viss omfattning spärras, att de förordat en utsträckning av tiden därför. Å andra sidan ha i vissa yttranden mot dessa stadganden anförts principiella betänkligheter, vilka grunda sig därpå att de skulle innebära en alltför vittgående inskränkning i den enskildes dispositionsrätt över sin arbetsinkomst.

Såsom svenska maskinbefälsförbundet framhållit äro på olika områden åtgärder påkallade för att motverka olägenheter som framkallats av nu rådande förhållanden. Lagbestämmelser av angivet innehåll, vilka särskilt beakta den situation som uppkommit för sjömannens del, torde icke försätta denna yrkesgrupp i en sådan undantagsställning att ur principiell synpunkt hinder bör anses möta mot bestämmelserna. I fråga om den föreslagna spärrningen av belopp som skola insättas hos postsparbanken synes emellertid vara lämpligt att med anledning av de erinringar som framställts däremot vidtaga vissa jämkningar i det remitterade utkastet. Det torde böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att efter prövning av föreliggande omständigheter och i samråd med sjöfolkets organisationer meddela föreskrifter om viss begränsning i rätten att göra uttag från postsparbanken, för så vitt detta finnes erforderligt för att uppnå det med lagstiftningen avsedda syftet. Befogenheten att meddela sådana föreskrifter synes böra inskränkas till att gälla viss del, högst hälften, av insatta belopp. Vidtages en sådan begränsning, bör å andra sidan i anslutning till vad Sveriges fartygsbefälsförening och svenska maskinbefälsförbundet ifrågasatt den tid, hinder mot uttag längst skall få gälla, kunna bestämmas till två år, varmed torde kunna uppnås bland annat att erforderliga belopp reserveras för skatter som belöpa på tid då sjömannens inkomster till följd av krigsriskersättningarna varit högre än eljest.

I fråga om huvudgrunderna för lagstiftningen vill jag i övrigt erinra om att det remitterade utkastet icke omfattar krigsriskersättning, vartill fartygens befälhavare äro berättigade, utan är inskränkt till krigsriskersättning som skall utgå till besättningen. Såsom i ett par yttranden påyrkats torde med hänsyn till förhållandena ombord bestämmelserna böra gälla även befälhavare.

Det remitterade lagutkastet har inom justitiedepartementet omarbetats i enlighet med vad nu anförts. Beträffande de särskilda bestämmelserna må följande anmärkas.

I det remitterade utkastet hade i 1 § upptagits föreskrift, att vad i 21 § sjömanslagen är stadgat om hyra ej skulle tillämpas i fråga om krigsriskersättning. Då det icke torde vara lämpligt att i detta sammanhang taga standpunkt till frågan, huruvida sjömanslagens bestämmelser om hyra i alla hänseenden kunna anses gälla sådan ersättning och i vilken utsträckning undantag i så fall bör föreskrivas, har nämnda bestämmelse uteslutits.

Under 2 § har i anslutning till motsvarande paragraf i det remitterade utkastet stadgats, att krigsriskersättning skall av redaren insättas hos postsparbanken i den mån Konungen därom förordnar. Vid meddelande av beslut härom måste särskild hänsyn tagas till de praktiska olägenheter som kunna bliva förenade med förfarandet, liksom till de omständigheter som i

övrigt kunna komma att framhållas av redarnas och sjöfolkets representeranter.

I andra stycket av 2 § föreskrives, att krigsriskersättning, som ej skall insättas hos postsparbanken, ej må utbetalas utom riket i vidare mån än Konungen medgiver. Sådant medgivande bör lämnas för det fall att sjömannen avmönstrar utomlands, såframt detta ej uppenbarligen innebär en åtgärd som allenast avser ett kringgående av bestämmelsen. Vidare torde, såsom föreslagits i det remitterade lagutkastet, Narvik böra jämföras med svensk hamn.

Under 3 § meddelas föreskrift om anteckning rörande krigsriskersättning i den motbok, varmed sjömannen skall vara försedd enligt 11 § sjömanslagen.

I fråga om tiden för inbetalande av krigsriskersättning till postsparbanken föreslogs i 4 § av det remitterade utkastet, att sådan insättning skulle ske inom två månader från utgången av den månad, å vilken ersättningen belöper. Såsom förut nämnts har Sveriges redareförening funnit denna tid för vissa fall vara för knappt tilltagen, medan i andra yttranden framhållits att tiden vore alltför lång. Med anledning av de anmärkningar som sålunda ur olika synpunkter framställts har vidtagits en jämkning av stadgandet så att det allenast kommer att innebära en anvisning att krigsriskersättningen bör inbetalas till banken inom viss tid från utgången av den månad, å vilken ersättningen belöper. Denna tid har ansetts kunna bestämmas till en månad. I anslutning härtill föreskrives, att om ersättningen ej inbetalas inom nämnda tid, redaren skall vara skyldig att därefter gälda sex procent ränta till dess insättning sker. I en senare paragraf, 6 §, har intagits stadgande om straff för den händelse redaren gör sig skyldig till oskäligt dröjsmål med inbetalningen.

Under 5 § meddelas bestämmelser om spärrning av belopp som insatts hos postsparbanken. I överensstämmelse med vad jag förut anfört innebära dessa stadganden, att Kungl. Maj:t äger förordna att högst hälften av krigsriskersättning, som insättes hos postsparbanken, skall under villkor som Kungl. Maj:t bestämmer inestå viss tid. Vid meddelande av sådant förordnande böra lämpligen angivas de undantag som finnas påkallade. Stadgande har meddelats därom, att ifrågavarande del av ersättningen icke kan överlåtas och att ej heller utmätning därav må äga rum. Däremot har införelse ansetts böra tillåtas.

Under 6 § stadgas straff för den som utbetalar krigsriskersättning i uppenbar strid mot ifrågavarande lag. Straffet har bestämts till dagsböter eller fängelse. Samma straff har ansetts böra föreskrivas för den händelse redaren utan skälig anledning dröjer mer än två månader med att inbetala krigsriskersättning, som skall insättas hos postsparbanken.

Som jag förut nämnt har i vissa yttranden uttalats, att staten bör vara ekonomiskt ansvarig för att krigsriskersättning inbetalas till postsparbanken, då detta är föreskrivet. Till stöd för en föreskrift därom talar, att den, för vars räkning insättning skall äga rum, ofta på grund av sin tjänst

har svårt att kontrollera att insättning sker i behörig ordning. Det vore tydligen obilligt, om den ersättningsberättigade skulle få vidkännas förlust därför att redaren åsidosätter sin skyldighet i detta hänseende. Ur likartade synpunkter har även i annat fall dylik föreskrift intagits i svensk rätt. Stadgande av nämnda innebörd har meddelats under 7 §.

I 8 § meddelas vissa bestämmelser om laga domstol och om böter. I 9 § stadgas att närmare föreskrifter angående tillämpningen av den föreslagna lagen meddelas av Konungen.

Lagen torde böra träda i kraft omedelbart. Då det, därest krigsförhållandena bliva av längre varaktighet, torde vara lämpligt att riksdagen, sedan någon tids erfarenhet vunnits, får tillfälle att ånyo taga ståndpunkt till de frågor som avses med lagstiftningen, har det tillsvidare ansetts böra stadgas, att lagen ej skall gälla krigsriskersättning som belöper å tiden efter den 31 mars 1941.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats bilagda förslag till *lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän.*»

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

F ö r s l a g
till
L a g
om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Skall till befälhavaren eller den som tillhör besättningen på svenskt fartyg utgå tillägg å hyran på grund av krigsrisk (*krigriskersättning*), gälla om utbetalandet därav vad nedan sägs.

2 §.

Krigsriskersättning skall, i den mån Konungen därom förordnar, av redaren insättas hos postsparbanken för den ersättningsberättigades räkning. Vad nu sagts innebär ej inskränkning i redaren tillkommande rätt att göra avdrag för motfordran. Belopp som utgivits i förskott må ej avdragas.

Krigsriskersättning, som icke skall insättas hos postsparbanken, må ej utbetalas utom riket i vidare mån än Konungen medgiver.

3 §.

I motbok, som avses i 11 § sjömanslagen, skall antecknas vad av krigsriskersättning utbetalas kontant eller insättes hos postsparbanken eller avdrages.

4 §.

Krigsriskersättning, som skall insättas hos postsparbanken, bör inbetalas till banken inom en månad från utgången av den, å vilken ersättningen belöper. Inbetalas ersättningen ej inom nämnda tid, vare redaren skyldig att därefter gälda sex procent ränta till dess insättning sker.

5 §.

Konungen äger förordna, att av krigsriskersättning, som skall insättas hos postsparbanken, högst hälften skall under villkor som Konungen bestämmer innestå viss tid, ej över två år. Den del som skall innestå kan icke överlåtas och må ej heller tagas i mät för gäld. Införsel däri må äga rum med iakttagande i tillämpliga delar av vad om införsel i innestående avlöning är stadgat.

6 §.

Den som utbetalar krigsrisk ersättning i uppenbar strid mot denna lag straffes med dagsböter eller fängelse.

Samma lag vare, om redaren utan skälig anledning dröjer att inbetala krigsrisk ersättning, som skall insättas hos postsparbanken, utöver två månader från utgången av den, å vilken ersättningen belöper.

7 §.

Har redaren gjort sig skyldig till försummelse som i 6 § andra stycket sägs, och har ersättningen ej erlagts på annat sätt, vare kronan pliktig att, på ansökan av den till ersättning berättigade, gälda ersättningen jämte ränta.

Ansökan som nu sagts skall göras inom två år från utgången av det, å vilket ersättningen belöper.

8 §.

Om domstol i mål rörande förseelse, varom i 6 § sägs, skall vad i 89 § sjömanslagen stadgas äga motsvarande tillämpning.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

9 §.

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Lagen skall ej gälla krigsrisk ersättning som belöper å tid efter den 31 mars 1941.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 november 1939.

Närvarande:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 2 november 1939 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 oktober 1939, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsrådet Gösta Walin.

Lagrådet fann förslaget föranleda följande erinringar.

2 §.

Uppenbart är, att förordnande om skyldighet för redare att insätta krigsriskersättning hos postsparbanken icke utgör hinder för att hos redaren införsel i ersättningen beviljas enligt lagen den 14 juni 1917 om införsel i avlöning, pension eller livränta. I den mån utmätningsman med stöd av nämnda lag förordnat att krigsriskersättning skall av redaren innehållas, lärersättning i postsparbanken icke skola äga rum. Denna ståndpunkt torde vara riktig och stå i överensstämmelse med den regel som kommit till uttryck i 5 § sista punkten. I tydlighetens intresse synes det emellertid vara önskvärt, att i 2 § uttryckligen stadgas att vad där sägs ej innebär inskränkning i den rätt som må tillkomma någon på grund av införsel i avlöning.

5 §.

Då i denna paragraf stadgas att krigsriskersättning, som skall innestå hos postsparbanken, icke kan överlåtas eller tagas i mät, avses uppenbarligen icke, såsom i andra lagbud av likartat innehåll, att skydda den ersättningsberättigade mot påträngande borgenärer; bestämmelsens betydelse ligger uteslutande däri, att den hindrar den ersättningsberättigade själv att med

annans hjälp kringgå de föreslagna stadgandena. Det syftemål, som förslaget vill tillgodose, föranleder i och för sig icke till att den ersättningsberättigade bör förhindras att betala gäld, som han ådragit sig före den nya lagstiftningens ikraftträdande eller därefter gör för att tillfredsställa legitima behov. Svårigheten att hindra kringgående medför emellertid, att den ersättningsberättigade ej bör få disponera medel för nyssnämnda ändamål annat än i enlighet med föreskrifter, som meddelas av Konungen, och att det ej kan tillåtas den ersättningsberättigade att träffa avtal om sitt ifrågavarande tillgodohavande eller borgenär att påkalla utmätning därav. Genom berörda bestämmelse förhindras emellertid också, att den spärrade delen av krigsriskersättningen i enlighet med 27 § konkurslagen räknas till den ersättningsberättigades konkursbo och att densamma efter avdrag av vad som enligt sistnämnda lagrum skall tillkomma honom utbetalas till boet. Mot ett sådant resultat kunna vägande invändningar göras. Risken för kringgående är i detta fall utan praktisk betydelse. Det skulle ej vara tillfredsställande att, om ersättningsberättigad kommit i konkurs, de spärrade medlen icke skulle kunna omedelbart användas till hans borgenärers förnöjande och att gäldenären alltså onödigtvis kvarhålles i konkurstillstånd. Det hemställs därför, att efter andra punkten i förevarande paragraf intages en föreskrift, att vad förut i paragrafen stadgats ej skall gälla mot den ersättningsberättigades konkursbo.

Genom sista punkten i förevarande paragraf utvidgas tillämplighetsområdet för lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta till att omfatta medel som innestå å sådant spärrat konto hos postsparbanken varom här är fråga. Den föreslagna regeln innebär uppenbarligen, att vid tillämpning av föreskrifterna om införsel postsparbanken träder i arbetsgivarens ställe. Har införsel beviljats, skall den omständigheten att kontot tills vidare är spärrat icke lägga hinder i vägen för utbetalning av belopp som omfattas av beslutet om införsel. Då förslagets innebörd i denna del icke tillräckligt klart framgår av lagtexten, hemställer lagrådet om sådan ändring av denna att, i stället för sista punkten, i ett nytt stycke intagas bestämmelser av innehåll *dels* att vad i lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om avlöning, som skall innestå hos postsparbanken, *dels ock* att belopp, som omfattas av beslut om införsel, må lyftas ändå att den tid, under vilken beloppet skall innestå, ej gått till ända.

6 §.

Det kan tagas för givet att befälhavare mången gång, särskilt vid resor i avlägsna farvatten, icke kan få kännedom om förordnande, som Kungl. Maj:t utfärdar med stöd av den föreslagna lagen, förrän längre eller kortare tid förflutit från det förordnandet trätt i kraft. Om befälhavaren i sådant läge utbetalar krigsriskersättning i strid mot förordnandet, bör straffskyldighet för honom icke inträda. Något allmänt stadgande, som utesluter straff på grund av ursäktlig okunnighet om innehållet i en författning fin-

nes icke i svensk lag, och någon säker praxis i detta ämne har icke utbildat sig. Att i förevarande speciallag upptaga frågan till behandling synes ej lämpligt. Det är emellertid önskvärt, att de förordnanden, som komma att utfärdas, få sådant innehåll, att befälhavare i nu angivna fall icke utsättes för åtal.

Enligt förslaget är straffmaximum för de förseelser, som avhandlas i paragrafen, två års fängelse. I förhållande till eljest brukliga strafflatituder för jämförliga förseelser synes detta maximum alltför högt. Lagrådet hemställer därför, att straffskalan sättes till dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, fängelse i högst sex månader.

7 §.

Om förordnande meddelats enligt 5 §, är det tänkbart att den ersättningsberättigade icke, förrän den med stöd av samma paragraf bestämda tiden beräknats hava gått till ända, anmäler sig hos postsparbanken för att till någon del lyfta ett belopp, som redaren bort hava insatt, och att han först i samband därmed får kännedom om att redaren försummat sin insättningskyldighet. Den i 7 § andra stycket angivna tiden, inom vilken ansökan om ersättning må göras, kan emellertid då redan vara försutten. Det synes lämpligt att ansökningstiden något utsträcket, exempelvis till tre år från utgången av det år, å vilket ersättningen belöper.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 november 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FÖRSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND, HÄGGLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 3 november 1939 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 20 oktober 1939 remitterade förslaget till *lag om utbetalande av krigsrisk ersättning till sjömän*.

Föredraganden anför:

»Beträffande 2 § i förslaget har lagrådet ansett önskvärt, att i förtydligande syfte uttryckligen stadgas, att bestämmelsen om insättning av krigsrisk ersättning hos postsparbanken ej skall innebära inskränkning i den rätt som må tillkomma någon på grund av införsel i avlöning. Med anledning härav vill jag framhålla, att föreskrift, i vilken omfattning krigsrisk ersättning skall insättas hos postsparbanken, kommer att meddelas av Kungl. Maj:t i administrativ ordning. I samband därmed torde lämpligen böra meddelas ett stadgande av den innebörd som lagrådet angivit.

De i 5 § intagna bestämmelserna om spärrning av tillgodohavande hos postsparbanken ha föranlett vissa erinringar av lagrådet. Med hänsyn till möjligheten, att den ersättningsberättigade kan komma att försättas i konkurs, har lagrådet hemställt om sådan ändring av paragrafen att vad däri stadgats ej kommer att gälla mot den ersättningsberättigades konkursbo. Vidare har lagrådet föreslagit, att i paragrafen intages uttryckligt stadgande, att förordnande om spärrning icke skall utgöra hinder mot utbetalning av belopp som omfattas av beslut om införsel. De ändringar lagrådet sålunda förordat har jag ansett böra vidtagas.

Med anledning av straffbestämmelserna i 6 § har lagrådet framhållit önskvärdheten av att förordnande, som med stöd av 2 § i lagen kommer att utfärdas, får sådant innehåll, att en befälhavare som ej erhåller kännedom om förordnandet förrän efter längre eller kortare tid ej utsättes för åtal, om okunnigheten är ursäktlig. Sådana fall som de av lagrådet herörda måste givetvis beaktas vid meddelande av dylikt förordnande.

Beträffande straffskalan i 6 § har lagrådet hemställt, att den sättes till dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårade, fängelse i högst sex månader. Jag har ansett mig böra biträda lagrådets hemställan såtillvida, att möjligheten att ådöma frihetsstraff uttryckligen begränsas till det fall att omständigheterna äro synnerligen försvårade. Som lagrummet, ej minst i andra stycket, inrymmer överträdelser, vilka kunna vara av svårartad natur, har jag ansett övervägande skäl tala för att med sistnämnda begränsning bibehålla straffskalan i det remitterade förslaget.

I fråga om 7 § har lagrådet ansett lämpligt, att där stadgad tid för ansökan om gottgörelse av allmänna medel utsträcker till tre år från i lagrummet angiven tidpunkt. Denna jämkning har vidtagits.»

Föredraganden hemställer, att det i enlighet med vad nu angivits ändrade lagförslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.